

JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE V TRESTNÍCH VĚCECH

Justiční spolupráce v trestních věcech je založena na zásadě vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a zahrnuje sblížení právních předpisů členských států v několika oblastech. Lisabonská smlouva nabízí pevnější základ pro rozvoj prostoru trestního soudnictví a dává Evropskému parlamentu v tomto směru nové pravomoci.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Články 82 až 86 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

CÍLE

Postupné odstraňování hraničních kontrol v rámci EU významně usnadnilo volný pohyb evropských občanů, ale zároveň ulehčilo zločincům páchaní trestné činnosti na nadnárodní úrovni. Ve snaze řešit problematiku přeshraniční trestné činnosti zahrnuje prostor svobody, bezpečnosti a práva opatření na podporu justiční spolupráce mezi členskými státy v trestních věcech. Výchozím bodem je zásada vzájemného uznávání. Byla přijata zvláštní opatření za účelem boje proti mezinárodní trestné činnosti a terorismu a zajištění ochrany práv obětí, podezřelých a vězňů napříč EU.

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

A. Hlavní legislativní akty EU týkající se justiční spolupráce v trestních věcech

1. Postupy přijímání

V souladu se SFEU je většina opatření v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech přijímána řádným legislativním postupem a podléhá soudnímu přezkumu ze strany Soudního dvora Evropské unie. Nicméně, i když ponecháme stranou specifické rysy prostoru svobody, bezpečnosti a práva (možnosti neúčasti pro Irsko a Dánsko (protokoly č. 21 a 22 připojené k SFEU) a privilegovanou úlohu vnitrostátních parlamentů (protokoly č. 1 a 2)), justiční spolupráce v trestních věcech, spolu s policejní spoluprací, nebyla plně začleněna do rámce EU a ponechává si některé původní rysy z doby před přijetím Lisabonské smlouvy:

- pravomoc iniciativy má nejen Komise, ale i členské státy za podmínky, že představují jednu čtvrtinu členů Rady (článek 76 SFEU),
- Parlament je pouze konzultován ohledně zvláštních opatření justiční spolupráce v trestních věcech, jež poté přijímá jednomyslně Rada. Pokud není Rada

jednomyslná, může devět či více členských států spolupracovat na základě posílené spolupráce.

2. Hlavní legislativní akty přijaté řádným legislativním postupem

a. Společné minimální standardy v oblasti trestního řízení:

- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU](#) ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení,
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU](#) ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení,
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU](#) ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody,
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2016/343](#) ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem,
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2016/800](#) ze dne 11. května 2016 o procesních zárukách pro děti, které jsou podezřelými nebo obviněnými osobami v trestním řízení,
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2016/1919](#) ze dne 26. října 2016 o právní pomoci pro podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení a pro osoby vyžádané v rámci řízení týkajícího se evropského zatýkacího rozkazu.

b. Boj proti terorismu:

- [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2016/681](#) ze dne 27. dubna 2016 o používání údajů jmenné evidence cestujících (PNR) pro prevenci, odhalování, vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů a závažné trestné činnosti,
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2017/541](#) ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV,
- [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2021/784](#) ze dne 29. dubna 2021 o potírání šíření teroristického obsahu online,
- [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2023/2131](#) ze dne 4. října 2023, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1727 a rozhodnutí Rady 2005/671/SVV, pokud jde o elektronickou výměnu informací v případech terorismu.

c. Boj proti korupci, kybernetické kriminalitě, podvodům a praní peněz:

- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/40/EU](#) ze dne 12. srpna 2013 o útocích na informační systémy a nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2005/222/SVV (směrnice o kybernetické kriminalitě),
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU](#) ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii,

- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/57/EU](#) ze dne 16. dubna 2014 o trestních sankcích za zneužívání trhu (směrnice o zneužívání trhu),
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/62/EU](#) ze dne 15. května 2014 o trestněprávní ochraně eura a jiných měn proti padělání, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2000/383/SVV,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2017/1371](#) ze dne 5. července 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy Unie,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2018/843](#) ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2018/1673](#) ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz,
 - [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2018/1805](#) ze dne 14. listopadu 2018 o vzájemném uznávání příkazů k zajištění a příkazů ke konfiskaci,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/713](#) ze dne 17. dubna 2019 o potírání podvodů v oblasti bezhotovostních platebních prostředků a jejich padělání a o nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2001/413/SVV.
- d.** Výměna informací mezi členskými státy a agenturami EU:
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU](#) ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech,
 - [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2018/1726](#) ze dne 14. listopadu 2018, kterým se zřizuje Evropská agentura pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (Úř. věst. L 286, 1.11.2011),
 - [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2018/1862](#) ze dne 28. listopadu 2018 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému (SIS) v oblasti policejní spolupráce a justiční spolupráce v trestních věcech,
 - [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/816](#) ze dne 17. dubna 2019, kterým se zřizuje centralizovaný systém pro identifikaci členských států, jež mají informace o odsouzených státních příslušnících třetích zemí a osob bez státní příslušnosti (ECRIS-TCN), na doplnění Evropského informačního systému rejstříků trestů, a kterým se mění nařízení (EU) 2018/1726. Toto nařízení je spojeno se [směrnicí \(EU\) 2019/884](#) ze dne 17. dubna 2019, kterou se mění Rámcové rozhodnutí Rady 2009/315/SVV, pokud jde o výměnu informací o státních příslušnících třetích zemí a o Evropský informační systém rejstříků trestů (ECRIS),

- [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/818](#) ze dne 20. května 2019, kterým se zřizuje rámec pro interoperabilitu mezi informačními systémy EU v oblasti policejní a justiční spolupráce, azylu a migrace,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2023/977](#) ze dne 10. května 2023 o výměně informací mezi donucovacími orgány členských států a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2006/960/SVV,
 - [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2023/1543](#) ze dne 12. července 2023 o evropském vydávacím příkazu a evropském uchovávacím příkazu pro elektronické důkazy v trestním řízení a pro výkon trestu odnětí svobody po skončení trestního řízení,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2023/1544](#) ze dne 12. července 2023, kterou se stanoví harmonizovaná pravidla pro určování určených provozoven a jmenování zástupců za účelem shromažďování elektronických důkazů v trestním řízení.
- e. Ochrana obětí:**
- [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU](#) ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU](#) ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU](#) ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu,
 - [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU](#) ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.

B. Agentury v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech a jiné související subjekty

1. Agentura Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech (Eurojust)

[Eurojust](#) podporuje a zlepšuje koordinaci vyšetřování a stíhání a spolupráci mezi orgány členských států. Zejména usnadňuje uskutečňování žádostí o mezinárodní vzájemnou právní pomoc a vyřizování žádostí o vydání osob. Eurojust podporuje orgány členských států všemi možnými způsoby s cílem zefektivnit jejich vyšetřování a stíhání přeshraničních trestných činů.

Eurojust může na požádání pomoci členskému státu s vyšetřováním a stíháním, které se týká tohoto členského státu, a případně nečlenského státu, pokud Eurojust a tento nečlenský stát uzavřely dohodu o spolupráci nebo pokud byl prokázán významný zájem.

Eurojust je příslušný pro stejné druhy trestných činů a přečinů, které spadají do působnosti Agentury Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol), např. terorismus, obchodování s drogami, obchodování s lidmi, padělání, praní peněz, kyberkriminalita, trestný čin proti majetku nebo veřejnému majetku, včetně

podvodů a korupce, trestné činy poškozující finanční zájmy EU, trestná činnost proti životnímu prostředí a účast na zločinném spolčení. Eurojust může na žádost členského státu pomáhat také s vyšetřováním a stíháním jiných druhů trestných činů.

V návaznosti na vojenskou agresi Ruska na Ukrajině, která začala v únoru 2022, působí na Ukrajině od března 2022 [společný vyšetřovací tým EU podporovaný Eurojustem](#). Dne 14. dubna 2023 se sedm členů tohoto týmu dohodlo, že budou vyšetřovat nejen údajné válečné zločiny, ale také zločiny genocidy spáchané na Ukrajině. Uvítali rovněž příslib ministerstva spravedlnosti Spojených států amerických vyslat do mezinárodního střediska pro stíhání zločinu agrese vůči Ukrajině jednoho žalobce. Eurojust provozuje mimo jiné základní mezinárodní databázi důkazů o trestné činnosti (CICED), která napomáhá společnému vyšetřovacímu týmu EU při jeho činnosti i při jiných vyšetřováních mezinárodních trestných činů.

V dubnu 2022 předložila Komise [návrh](#) na rozšíření mandátu Eurojustu. O několik týdnů později dospěly [Parlament](#) a Rada k dohodě, pokud jde o revidovaný mandát, díky němuž bude Eurojust nyní moci uchovávat, analyzovat, archivovat a sdílet důkazy o válečných zločinech, genocidě a zločinech proti lidskosti s příslušnými soudními orgány členských států a s Mezinárodním trestním soudem. Nové nařízení o Eurojustu bylo zveřejněno v Úředním věstníku EU dne 31. května 2022 a následující den vstoupilo v platnost.

Předchozí právní rámec pro Eurojust ([rozhodnutí Rady 2009/426/SVV](#) ze dne 16. prosince 2008 o posílení Eurojustu) vstoupil v platnost dne 4. června 2009. Dne 12. prosince 2019 začalo platit [nařízení \(EU\) 2018/1727](#). Stávajícím právním základem Eurojustu je [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2022/838](#) ze dne 30. května 2022, kterým se mění nařízení (EU) 2018/1727, pokud jde o uchovávání, analýzu a ukládání důkazů souvisejících s genocidou, zločiny proti lidskosti, válečnými zločiny a souvisejícími trestnými činy v Eurojustu.

Eurojust zveřejňuje každoročně svou výroční zprávu. Dne 24. května 2023 zveřejnil svou [výroční zprávu za rok 2022](#). Třemi nejčastějšími druhy trestné činnosti, které agentura v roce 2022 řešila, byly podvody, obchod s drogami a praní peněz.

Eurojust sídlí v nizozemském Haagu.

2. Úřad evropského veřejného žalobce (EPPO)

Od 20. listopadu 2017 je v platnosti [nařízení Rady \(EU\) 2017/1939](#) ze dne 12. října 2017, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce. Parlament vyslovil souhlas s návrhem nařízení Rady ve svém [legislativním usnesení ze dne 5. října 2017](#).

[EPPO](#) je nezávislý úřad odpovědný za vyšetřování, stíhání a výkon spravedlnosti v souvislosti s trestnými činy proti rozpočtu EU, např. s podvody, korupcí nebo přeshraničními podvody s DPH v hodnotě více než 10 milionů EUR. Seznam trestných činů by mohl být v budoucnu rozšířen tak, aby zahrnoval například terorismus.

Parlament a Rada jmenovaly po vzájemné dohodě prvním evropským nejvyšším žalobcem Lauru Codruțu Kövesiovou, a to na funkční období sedmi let, které nelze obnovit.

Dosud se k tomuto úřadu připojilo 22 členských států a zbývajících několik členských států, které se v současné době neúčastní, se může připojit kdykoliv. Ústřední kancelář úřadu EPPO sídlí v Lucemburku spolu s kanceláři nejvyššího žalobce a kolegia žalobců složeného ze zástupců všech zúčastněných členských států. Pod jejich vedením probíhají běžná trestní vyšetřování prováděná pověřenými žalobci.

Úřad evropského veřejného žalobce zahájil činnost dne 1. června 2021 a již pracuje na vyšetřování celé řady případů. Také pokračuje započatá práce v řadě různých oblastí, jako je přizpůsobení vnitrostátních systémů soudnictví nařízení o úřadu EPPO, jmenování evropských pověřených žalobců a nábor zaměstnanců.

Dne 23. března 2023 předložil úřad EPPO [Výboru](#) pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci Evropského parlamentu svou [výroční zprávu za rok 2022](#). V roce 2022 tento úřad obdržel a zpracoval 3 318 oznámení o trestné činnosti a zahájil 865 vyšetřování. Kromě toho soudci vydali příkazy k zajištění obnosů ve výši 359,1 milionu EUR v souvislosti s vyšetřováními Úřadu evropského veřejného žalobce (ve srovnání s 147,3 milionu EUR v roce 2021), což odpovídá více než sedminásobku rozpočtu organizace na rok 2022.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Parlament sehrává při utváření právních předpisů EU v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech klíčovou roli, neboť boj proti trestné činnosti a korupci se pro něj stal politickou prioritou. Podílí se na justiční spolupráci v trestních věcech na rovnocenné úrovni s Radou. Téměř ve všech oblastech trestního práva EU, s několika výjimkami, jako je především postup souhlasu v případě zřízení úřadu EPPO, se uplatňuje řádný legislativní postup.

Hlavním nástrojem justiční spolupráce v trestních věcech mezi členskými státy je Eurojust. Když byla prováděna reforma Europolu, Parlament aktivně prosazoval větší parlamentní kontrolu a zlepšená pravidla pro ochranu údajů.

Dne 1. prosince 2020 uspořádal Parlament (prostřednictvím distanční účasti v důsledku pandemie COVID-19) první meziparlamentní setkání výborů věnované hodnocení činnosti Eurojustu. Meziparlamentní setkání výborů bylo věnováno prvnímu posouzení činnosti Eurojustu Evropským parlamentem a vnitrostátními parlamenty v souladu s článkem 85 SFEU a [nařízením \(EU\) 2018/1727](#). [Druhé meziparlamentní setkání](#) zaměřené na posouzení činnosti Eurojustu bylo uspořádáno dne 1. února 2022 a [třetí setkání](#) tohoto druhu se konalo dne 30. listopadu 2022. [Čtvrté meziparlamentní setkání](#) se konalo v Bruselu dne 7. listopadu 2023.

Dne 20. ledna 2021 přijal Parlament [usnesení](#) o provádění evropského zatýkacího rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (a rovněž schválil zprávu o provádění rámcového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002, přijatého před Lisabonskou smlouvou). V tomto usnesení Parlament posoudil výsledky zjednodušeného postupu přeshraničního předávání mezi justičními orgány, který v roce 2004 nahradil zdlouhavé postupy EU pro vydávání založené na zásadě vzájemného uznávání soudních rozhodnutí.

Dne 6. října 2021 přijal Parlament [usnesení](#) o umělé inteligenci v trestním právu a jejím využívání policií a soudními orgány v trestních věcech.

Parlament v současné době připravuje zprávy (a usnesení) týkající se těchto otázek: potírání a prevence násilí vůči ženám a domácího násilí, boj proti korupci, prevence obchodování s lidmi, boj proti němu a ochrana obětí tohoto obchodování; předávání trestního řízení, práva obětí trestného činu, praní peněz a financování terorismu, konfiskace a vymáhání majetku pocházejícího z trestné činnosti, nenávistné projevy na internetu a kybernetické násilí, odhalování a odstraňování materiálů zobrazujících pohlavní zneužívání dětí.

Parlament bude rovněž sledovat nedávné a nadcházející iniciativy Komise v oblasti organizované trestné činnosti, obchodu s drogami, kyberkriminality, digitalizace justice, spolupráce v oblasti prosazování práva, terorismu a násilné radikalizace, invazivního špionážního softwaru, dezinformací a nezákonného online obsahu, justičního vzdělávání, vývoje v oblasti právního státu na poli justice a umělé inteligence.

V květnu 2022 [navrhla Komise](#) s ohledem na ruskou agresi na Ukrajině nová přísnější pravidla pro vymáhání a konfiskaci majetku, která napomohou k lepšímu uplatňování restriktivních opatření EU, jejichž porušení povede k připojení na seznam trestných činů EU. Parlament je zapojen do procesu schvalování těchto návrhů, které byly předloženy v souvislosti s činností [pracovní skupiny „Freeze and Seize“](#).

Politiky v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech se stále rozvíjejí, přičemž zvláštní pozornost je věnována efektivnějšímu boji s celounijními hrozbami a trestnou činností. Parlament přijal zvláštní opatření pro boj proti terorismu, nadnárodní trestné činnosti, korupci, podvodům a praní peněz a pro zajištění ochrany práv obětí, podezřelých a vězňů napříč EU. Rovněž bylo přijato několik opatření, která mají zlepšit výměnu informací mezi členskými státy.

Alessandro Davoli
10/2023

